

tmmob

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

BALIKESİR İL KOORDINASYON KURULU

BALIKESİR KENT SEMPOZYUMU

26-28 kasım

'10

- turizm
- kültür - sanat
- kent hukuku
- kent planlanması
- kentsel dönüşüm
- kentsel koruma
- kentnin doğal afetlere hazırlanması
- yenilenebilir enerji kaynakları
- çevre ve atık yönetimi
- tarım - hayvancılık
- doğal kaynaklar
- doğal afetler
- ulaşım

PROGRAM

TC
BALIKESİR
VALİLİĞİ

www.balikesirkentsempozyumu2010.com
blinfo@balikesirkentsempozyumu2010.com

BALIKESİR'DE SANAT BİLİNCİNİN ŞEKİLLENMESİ ÜZERİNE ÖNERİLER

Sezin Türk KAYA; Selvihan KILIÇ

Balıkesir Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Baskı Sanatları Bölümü, sturk@balikesir.edu.tr

Özet

Bir kente gidildiğinde durup önünde fotoğraf çektirilebilecek, o kenti anlatan ve o kentten hatıra kalacak bir yer aranır. Tek bir karede kent anlatılmak ve yaşatılmak istenir. Her Kenti kent yapan, belli simgeler bulunmaktadır. Bunlar kent bilincinin oluşması için gereklidir. Kent bilincini ise, kentte yaşamının sorumluluğunu duymak ve bireysel çabalarla yaşama katkı sağlamak oluşturur. Kentler, toplumların yaşadığı mekânlardır. Meydanlar, anıt heykeller, istasyon ve kamu binaları kentin kimliğini kazandıran ve kentli olma bilincini geliştiren önemli öğelerdir. Balıkesir kentinde Koca Saat olarak adlandırılan Saat Kulesi önceki yüzyıldan kalmış bir yapıdır. Saat kulesi ve bulunduğu çevredeki yapılar Balıkesir'in kent dokusunu anlatan önemli örnekleri oluşturur. Bugün Balıkesir'de geçmişten gelen yaşayan yapıların yanı sıra kenti sanatla buluşturacak ve kentlileri sanata yaklaştıracak olan günümüz sanat anlayışıyla şekillenmiş iki ve üç boyutlu sanat eserlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Balıkesir halkını sanata yakınlıktırarak amacıyla kentin çeşitli noktalarına sanat eserlerinin yerleştirilmesi, halkın sanatla buluşabileceği bilim kültür sanat parkı gibi sosyal alanların yaratılması gerekmektedir. Balıkesir'in alt yapısında var olan tarihsel zenginlik ile sanatı kullanarak çağdaş kent bilincin oluşması hedeflenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Balıkesir, Sanat, Kent

GİRİŞ

Dünya üzerinde canlıların yaşadıkları çeşitli mekânlar vardır. Gereksinimler doğrultusunda belirlenen yaşam alanları zamanın şartlarına göre şekillenerek tercih edilmiştir. İlk zamanlarda sadece barınma ve fiziksel koşullar göz önünde bulundurularak yapılan bu tercihler sanayinin de gelişmesi ile beraber bugünkü anlamda şekillenmeye başlamıştır. Bireyin yiye içmesi barınması giyinmesi gibi en basit gerçeklerden tutunda modern araçların, makinelerin, üretim güçlerinin çeşitliliğine dek hayatın üretimi ve dağılımı toplumun özünü oluşturmaktadır. (Fischer, 1995) Üretim güçleri – araçları ve bir yanda durmadan artan üretim bilgileri öbür yanda ise maddesel ve tinsel gereksinimleri ile bireyler sürekli olarak değişmekte ve gelişmektedir. Bu gelişmelerin gerçekleştiği en küçük yaşam alanlarını köyler oluşturmaktadır.

Köy; birbirleriyle akraba olan ya da olmayan birden çok ailenin bir araya gelerek tarım yapmaya ya da hayvan yetiştirmeye elverişli yerey parçasının bir köşesinde kurdukları, alan ve sokaklar çevresinde toplanan küçük ya da büyük, dağınık ya da toplu yapılarla, bunların eklentilerinden oluşan evrensel ve geleneksel yerleşme yeridir. (<http://tdkterim.gov.tr>)

Nüfusun artması ve ekonomik koşullarla gelişen köyler büyüyerek kasabaları ve kentleri oluşturmaktadırlar.

Kent; Sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidışgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinimlerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimidir. (http://tdkterim.gov.tr)

Bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda gelişen kentler, onların sadece barınma ihtiyacını değil aynı zamanda sosyal gereksinimlerini de karşılamaktadır. Birbirini takip eden süreçler içerisinde temel ihtiyaçlarını karşılayan bireyler, sosyalleşmenin getirdiği paylaşım duygusu ile kendisi ve çevresi arasındaki ilişkiyi önemsemeye başlamaktadır. Bu aşamada hayatın gelişmesinde etkili olan doğal, toplumsal, kültürel dış faktörlerin bütünlüğü ile beğeni kavramı ortaya çıkmaktadır.

Çevresi ile uyum sağlamaya çalışan bireylerin zamanla içinde bulunduğu topluma ve çevreye saygı duymayı öğrenmesiyle kent bilinci gelişmeye başlamaktadır. Oturduğu sokağa, futbol takımına, halk oyunlarına, yemeklerine yaşadığı kentin kültürüne sahip çıkması ile bu bilinç şekillenmektedir.

Şekillenen kent bilinci ile meydanlar, anıt heykeller, istasyon gibi binalarla kamusal alanlar ortaya çıkmaktadır. Balıkesir'in tarihten gelen zengin alt yapısı kent bilincinin oluşmasına ve beslenmesine büyük katkı sağlamaktadır. Ancak geçmişten gelen binaların bakımsızlığı, gerek ekonomik şartlar gerekse bilinçsiz yapılanma ile kentin tarihsel dokusunu olumsuz yönde etkilemektedir. Balıkesir'in önemli simgelerinden olan saat kulesi ve çevresi, bu günkü güzel sanatlar fakültesi binasının bulunduğu bölgeden Zağnos Paşa Camii'ne doğru olan alandaki binaların yapısı Balıkesir'in kentsel dokusunu anlatan önemli öğelerdir. Bu binaların, çeşmelerin, şadırvanların ve camilerin yapısal zenginlikleri günümüz şartlarında yok olmaya yüz tutmaktadır.

Geçmişten gelen binaların her birinin merdivenleri, tuğla yapıları, demir parmaklıklar ve ahşap işçilikleri yapıldıkları dönemin sanat anlayışını günümüze taşıyan önemli örnekleri oluşturmaktadır. Bu örnekler Balıkesir'in alt yapısında var olan sanatsal birikimi ve Balıkesir'in sanattan uzak olmadığını göstermektedir.

Bir kentte insanlar sanata neden ihtiyaç duyarlar?

Her canlı varlık çevresindeki dünya ile metabolizma ilişkisi içindedir, yani durmadan o dünyadan bir şeyler alıp ona bir şeyler verir. Sanatın görevi, her zaman insanı bütünlüğü içinde heyecanlandırmak, kendisini bir başkasının yaşamı ile bir görebilmesini başkalarında kendisinin olabilecek yaşantıları benimsemesini sağlamaktır. Sanat insanın dünyayı tanıyıp değiştirebilmesi için gereklidir. (Fischer, 1995)

Sanatın başlangıçta büyü olduğu düşüncesinden yola çıkıldığında gerçek ama bilinmeyen bir Dünya'ya egemen olmaya yarayan tılsımlı bir araç olduğu sonucuna varılmaktadır. Büyüçülükle başlayan sanat, giderek toplumsal ilişkilere ışık tutan, yoğunlaşan toplumlardaki insanları aydınlatan, insanların toplumsal gerçekleri tanıyıp değiştirmelerine yardım eden bir görevi üstlenmektedir. Dengeli ve sağlıklı bir toplum için sanata ihtiyaç duyulmaktadır. (Fischer, 1995) Sanatla eğitim bireylerin öznel iç görüşü ve imgelerini dışarı yansıtmalarını sağlamaktadır.

"Sanat; bazı düşüncelerin, amaçların, duyguların ya da olayların deneyimlerinden yararlanılarak beceri ve düş gücü kullanılarak anlatılmasına ya da başkalarına iletilmesine yönelik yaratıcı insan etkinliğidir." (Tezcan, 2003)

Toplumun gelişmesi sanatla sağlanmaktadır. İlk çağlardan günümüze sanatın gelişimi göz önünde bulundurulduğunda sanatın dini yaymak için bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir. Zamanla toplum içinde yer edinen sanat, estetik haz olarak görülmeye başlanmış, bilgilendirmenin dışında bireyleri görsel olarak beslediğinin fark edilmesi ile de bugünkü tanımına ulaşmıştır. Sanat bireyin sosyal ilişkilerini ayarlamasını işbirliği ve yardımlaşmayı, doğruyu seçme ve ifade edebilmeyi, bir işe başlayıp bitirme sevincini tatmayı, üretken olmayı sağladığı için gereklidir. Bireylerin görsel açıdan sistemli bir şekilde beslenmesi sanat eğitimi kavramını doğurmuştur. Sanatla eğitim kişiye estetik yargı yapabilme yetisi ile yeni biçimleri hissedip eğlenmeyi ve heyecanlarını doğru bir şekilde yönlendirmeyi öğretmektedir.

Sanatla eğitim, sadece sanatçı yetiştirmeyi değil yetiştirmek durumunda olduğu her kişiyi yaratıcılığa yöneltip bilisel, bilişsel, duygusal ve duygusal her türlü ihtiyacını karşılamaktadır. Bireyin yaratıcı güç ve potansiyellerini eğitmek estetik düşünce ve bilinci örgütlemek için gerekmektedir. Açık olan nokta ise sanatın insanlığın evrensel bir değeri olduğu, kısıtlı veya değişik şekillerde bile olsa her kültürde görüldüğüdür. Sanat sadece estetik amaçlarıyla değil eğitici ve öğretici amaçlarıyla da bu anlamda düşünülmesi gereken önemli bir kavramdır. (www.gorselsanatlar.org)

Kentli olma bilinci bireylere çeşitli sorumluluklar yüklemektedir. Kente yaşamak, çalışmak, üretmek için gelen birey bütün bunları yaparken yönlendirilmeye ihtiyaç duymaktadır. Yerel yönetimler her coğrafyada bireylerin bu ihtiyaçlarına farklı çözümler getirmektedir ve getirmelidir. Kamusal alanlar bireyleri farkında olarak ya da olmayarak sanat yolu ile eğitmeye uygun olan mekânlardır.

Günümüz insanının yaptığı en büyük yanlışlardan birisi, rahatlamak amacı ile kapalı alışveriş merkezlerini tercih etmeleridir. Bu mekânlar farklı ihtiyaçlara aynı anda cevap verebilmektedir. Pek çok şeyin bir arada sunulduğu bu mekânlarda yapay aydınlatma, yoğun reklamlar gibi ayrıntılar bireyleri olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Karesi Beyliğinden günümüze kuşaktan kuşağa kalıt olarak geçen Balıkesir gibi bir kentte bireylerin tarihle iç içe olan sokaklarda ve yaşayan mekânlarda soluk alabilmesi gereği hissedilmektedir.

Bir kente gidildiğinde durup önünde fotoğraf çektirilebilecek, o kenti anlatan ve o kentten hatıra kalacak bir yer aranır. Tek bir karede kent anlatılmak ve yaşatılmak istenir. Evrensel bir bakış açısıyla, çağdaş değerlerle şekillenmiş bir kent yaratma bilinciyle; geleneksel değerler göz önünde bulundurularak, eski biçimlerin ve geleneklerin kalıcılık gücünü, toplumun biçimleri ile birleştirilerek Balıkesir'de sanat bilincinin şekillenmesi üzerine aşağıdaki öneriler sunulmaktadır.

Öneriler:

- Kurumsal kimlik tasarımı: Kamuya ait birimlerde kurumsal kimlik tasarımı ile ilgili çalışmaların yapılması. Şu anda var olan tasarım anlayışı ile kültür sanat etkinliklerinin desteklenmesi (afiş, broşür, dış mekân afişleri, elektronik tabanlı duyuru panoları vs.).

Resim 7: Tebeşir ile Park Yüzeyine Resim Yapan Çocuk

Kaynak 10: <http://www.jmam.org/images/History/2007%20Sidewalk%20Chalk%20Art/chalk%20art%20jmmam%202007%20029a.jpg>

- Atıl durumlardaki binaların kongre ve sergi salonlarına dönüştürülmesi: Muharrem Hasbi Un Fabrikası, Eski Tekel Binası, Saat Kulesinin yanındaki bina gibi Balıkesir kent merkezinde bulunan binaların sergi, konferans, tiyatro, dinleti alanı olarak düzenlenmesi.

Resim 8: Kullanılmayan Binaların Değerlendirilmesi

Kaynak 6: Setenay Amaç Fotoğraf Arşivi 2010

- Kentin içine o kentle ilgili çeşitli esprilerin katılması. (bkz. Resim 12)
- Rögar kapaklarının değerlendirilmesi: Kaldırımlara veya caddelere piring kabartmalı yazılar ve şekiller eklenmesi. Belediye logosu, yöreyi anlatan kabartmalar gibi. (bkz. resim 13)

Resim 9: Rögör kapağı örneği

Kaynak 7: www.kodkoygundem.com/haber_detay.asp?haberID...

Resim 10: Piring Harfler ile Kaldırım Üzerine Düzenleme

Kaynak 8: Sezin Türk Kaya Fotoğraf Arşivi İspanya 2007

- Sanat komisyonunun oluşturulması ve kentte sanat eğitimi veren kurum ve kuruluşlar ile ortak çalışmaların yürütülmesi.
- Kente has hediyelik eşya tasarımlarının yapılması. (ulusal bir yarışma veya üniversite ile işbirliği ile sağlanması)
- Tarihi mekânların restoran, dinlenme alanı gibi sosyal alan olarak değerlendirilmesi
- Fotoğraf Müzesi örneği gibi yeni örneklerin oluşturulması. (bkz.resim 14)

Resim 11: Balıkesir Fotoğraf Müzesi
Kaynak 9: Deniz Özkan Fotoğraf Arşivi 2010

KAYNAKLAR:

- Fischer, E. 1995. Sanatın Gerekliği, Payel Yayınevi, İstanbul.
Tazcan, M. 2003. Sanat Sosyolojisi, Serier Matbaacılık A.Ş. İstanbul.
<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime>
<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=k%F6y&ayn=tam>
www.gorselsanatlar.org/sanategitimincinvekimlericingerelidirvenasilolmalidir...